

Марко з Котигорошівки

Надія Симчич

Дійові особи:

1. Марко, хлопець
2. Котигорошиха, його мати
3. Чаклунка
4. Марічка Вернидуб, дівчина
5. Дід Вернигора
6. Крутивусиха, жінка з немовлям
7. Їм Не Наїмся, дядько
8. П'ю Не Нап'юся, дядько
9. Скороход, дядько
10. Слухач, дядько
11. Хвеська, тітка
12. Голос змія

Дія відбувається в невеличкому селі Котигорошівці, де живуть нащадки славного богатиря Котигорошка та його побратимів.

І ДІЯ

КАРТИНА ПЕРША

Сільська вулиця; з одного боку видніється господа Котигорошків.

Світає. Починають подавати голоси перші птахи.

Зненацька повітря прорізає незвичайний шум – неначе летить, б'ючи крильми, велетенський ящур.

Потім чується з невеликою перервою два глухих, але могутніх удари – аж двигтить земля.

Якийсь час панує тиша, а потім на вулиці починають з'являтися сонні, одягнені абияк мешканці.

ЯВА ПЕРША

Їм Не Наїмся, П'ю Не Нап'юся, Скороход, Хвеська, Слухач

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Що це було?

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Щось гупнуло!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Я чув – два рази гупнуло!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. А я чув, як один!

СКОРОХОД (заходить) Що сталося? Я чув, щось гупнуло!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Один чи два рази?

СКОРОХОД. Та наче один... Чи два...

ХВЕСЬКА (забігає) Що? Де? Що трапилося? Де це гупнуло?

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. За селом щось гупнуло!

ХВЕСЬКА. Та воно ж так гупнуло, людочки, аж хата затряслася!

СКОРОХОД. Ну трохи затряслася, правда...

ЇМ НЕ НАЇМСЯ *(до СКОРОХОДА)* То збігав би, та й глянув, що там гупнуло, хіба тобі довго?

СКОРОХОД. А як там якась страшна небезпека?

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. То крутнешся на закаблуках, та й назад! Ану ж, Скороходе, одна нога - тут, а друга - там!

СКОРОХОД. Добре вже...

СКОРОХОД зникає.

СЛУХАЧ заходить з перев'язаною головою.

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Не панікуймо, може, нічого страшного й не сталося!

СЛУХАЧ. Ой, голова болить! Серед ночі прокидаюся, чую, де не взялося: шерех! Шерех! Шерех! Всякого чував, а такого не доводилося!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. І що ж воно таке було?

СЛУХАЧ. А я знаю? Отаке-го: шерех! Шерех! Шерех! Шерех! А тоді - гуп! Гуп!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Я ж казав - два рази гупнуло!

СКОРОХОД *(повертається)* Люди, біда! Горе, люди!

ХВЕСЬКА. Що таке?! Що сталося?

СКОРОХОД. Ой, дайте віддихаюся... Ой-ой-ой...

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Та кажи вже!

СКОРОХОД. За нашим селом... якраз під лісом... упав змії!

СЛУХАЧ. Упав?!

ХВЕСЬКА. Вуж чи гадюка?

СКОРОХОД. Триголовий змії!

Всі спантеличено мовчать.

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. А такий буває?

СКОРОХОД. Величезний, як... Хата! Ні! Дві хати! Ні! Три! З крилами!

СЛУХАЧ. А я ж кажу - шерех! Шерех! Шерех!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ *(недовірливо)* А може б ти ще раз збігав? Може то тобі зразу таке приверзлося?

ХВЕСЬКА. Так воно вуж чи гадюка?

СКОРОХОД. Ні! Не підуй! І не просіть! Зелений! Лускатий! Вогнем дихає!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ *(недовірливо)* Та ну... Вогнем...

СКОРОХОД *(показує обпалене плече)* Ось! Це він на мене просто дихнув! І сорочку пропалив!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. А що ж робити?

ХВЕСЬКА *(до себе)* То що ж мені людям казати? Не вуж, не гадюка... Триголовий змії? Дихає вогнем? От уже скажуть, набрехала!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Ану, Слухачу, послухай, може що почуєш?

СЛУХАЧ лягає на землю, і прикладає вухо.

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Щось чутно?

СЛУХАЧ. Чую - дихає... Чую - риче...

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Риче?!

СКОРОХОД (*згадує*) А ще... Ще наш стовп, той, що небо підпирає... Похилився!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Як це - похилився?! А хто ж його похилив?

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. А, може, це він його похилив?

СЛУХАЧ. Хто?

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Змій! Летів, та й вдарився об стовп! Він же з крильми!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Хто - з крильми? Змій?

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Скороход казав!

СКОРОХОД. З крильми!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Це вже гірше... Це вже геть погано!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Що з крильми?

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Що стовп похилився! Ану, як небо впаде на наше село?

ХВЕСЬКА. Небо впаде на село?! Ой людоньки! Ой горе! Ой біда! (*вибігає*)

СКОРОХОД. Зараз все село знатиме!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Цього вже не приховаєш, браття!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Може підемо, та поправимо?

ВСІ (*разом*) А змій?!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. М-да, братця, халепа... З одного боку - небо на село впаде...

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. З іншого - змій!

ВСІ. Змій!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Що ж робити? Що ж робити, браття?!

ВСІ розходяться в задумі.

ЯВА ДРУГА

Хвеська, Чаклунка

ХВЕСЬКА *голосить, на середині її голосіння входить ЧАКЛУНКА, і непомітно стоїть збоку, слухаючи.*

ХВЕСЬКА. Ой, людоньки! Ой лихо на наші голови! Ой біда тяжкая! Звалився на нас серед ночі з небес змій страшний, що вогнем дихає! Ой людоньки, і це ще не все, що в нього три голови! Це ще не все, що він зелений! Лускатий! Здоровенний, як три хати! Він ще й говорить людським голосом! "Буду жити, каже, під вашим селом! А ви, люди, каже, будете мене годувати! Першу голову - камінням! Другу - буряками! Ну, а третю голову..." Ой, людоньки! Нами, людьми! "А не годуватимете, каже, то так дихну вогнем, що ваше село спалахне, як сірник, і згорить!" Оце смерть наша прийшла, люди добрії, сусідоньки милії!

ЧАКЛУНКА (*до ХВЕСЬКИ*) Не встигла увійти до села, і вже знаю всі новини!

ХВЕСЬКА (*хвалькувато*) А чого ж! Нехай люди знають все!

ЧАКЛУНКА. А що ж небо? Впаде на село?

ХВЕСЬКА. Ой, не знаю, пані-добродійко, не знаю! Стовп похилився, а якраз біля нього змій і лежить! Чоловіки в нас на що сміливі, а бояться туди йти!

ЧАКЛУНКА. Ну звісно ж, він – як три хати!

ХВЕСЬКА. А ви хто, пані-добродійко, будете? Бачу вас вперше!

ЧАКЛУНКА. А я – чаклунка! Живу біля воріт у Міжчасся, що на Краю Світу!

ХВЕСЬКА. Охо-хо! Скільки живу, а й слів таких не чула – Край Світу, Міжчасся!

ЧАКЛУНКА. А три дні тому хтось забув зачинити ворота! Змій візьми, та й вирвись на волю! Оце йду за ним слідом, аби хто поміг назад загнати!

ХВЕСЬКА. А хто ж вам допоможе, пані? Хіба з людей хто? Ха-ха-ха!

ЧАКЛУНКА. Таки з людей, Хвесько!

ХВЕСЬКА. Та хто з людей?! Ви жартуєте, пані!

ЧАКЛУНКА. Знаю, що живуть у вашому селі нащадки богатирів! На них уся надія!

ХВЕСЬКА. Хто ж це? Їм Не Наїмся?

ЧАКЛУНКА. Ні...

ХВЕСЬКА. П'ю Не Нап'юся?

ЧАКЛУНКА. Ні!

ХВЕСЬКА. Слухач? Та ні... Скороход? Навряд... Та хто ж, пані?!

ЧАКЛУНКА. Прийде час, дізнаєшся, Хвесько...

ХВЕСЬКА *(до себе)* Оце новина так новина! Чаклунка! Богатирі! Оце першокласна новина!

ЧАКЛУНКА. Розповіла я тобі все тому, що поговорити мені захотілося! Давно людського голосу не чула, та й свій уже почала забувати... Але нікому про це розповісти не зможеш!

ХВЕСЬКА. А чому ж це?!

ЧАКЛУНКА. Бо ця розмова – між нами!

ХВЕСЬКА. Цього пообіцяти не можу! Не вмію мовчати!

ЧАКЛУНКА. Гаразд! Тоді можеш говорити лише про змія! Що він зелений, лускатий і вогнем дише!

ХВЕСЬКА. Оце ви, пані, помиляєтесь! Хай люди про все знають! І про вас, пані чаклунко, і про богатирів... Ви вже, пані, вибачайте!

ЧАКЛУНКА. Вибачай і ти, Хвесько! Прощавай!

ХВЕСЬКА. Прощавайте, пані-добродійко! Ха-ха-ха! Стривай... А звідки вона взнала, як мене звуть?

ЯВА ТРЕТЯ

Котигорошиха, Марко, Марічка

КОТИГОРОШИХА *(гукає)* Марку! Марку! *(до себе)* Не догукаєшся хлопця... Спить! І хоч би вже в хаті, то ні! Влігся посеред двору, поклав голову на отой залізний горбок, і спить! *(до МАРКА)* Марку, прокидайся вже! Сонце на полудень підбилося! А мені ще буряків лан сапати... Та вставай вже, сонько!

МАРКО *(сонно)* Що таке?

КОТИГОРОШИХА. Піди, сину, води принеси!

МАРКО. Зараз... *(повертається йти)*

КОТИГОРОШИХА. Та не туди! Криниця – отам!

МАРКО. Добре... *(повертається в інший бік)*

КОТИГОРОШИХА. Принесеш води, то піди на майдан, послухай, що люди казатимуть!

МАРКО. Не хочу!

КОТИГОРОШИХА. От клятий хлопець! Піди, кажу! Чи, може, буряки підеш сапати замість мене?!

МАРІЧКА *(гукає)* Марку!

МАРКО *(радісно)* А що?

МАРІЧКА. Ходімо до лісу, дуба вивернемо!

МАРКО. Іду!

КОТИГОРОШИХА. Куди? Куди до лісу?! Там же змії! А на майдан піти? А води наносити?!

МАРКО. Прийду, наношу! *(вибігає)*

КОТИГОРОШИХА. Тут таке горе на нашу голову звалилося, а вони тільки й знають, що дуби з корінням вивертати!

ЯВА ЧЕТВЕРТА

Котигорошиха, Чаклунка

ЧАКЛУНКА. Доброго здоров'ячка, пані господине!

КОТИГОРОШИХА. Здорова будьте й ви, добродійко!

ЧАКЛУНКА. Чи не дасте водички напиться?

КОТИГОРОШИХА. А чого ж не дати добрій людині з дороги? Пийте! *(дає води)*
Куди, пані, прямуєте і звідки?

ЧАКЛУНКА. Іду провідати давнього приятеля...

КОТИГОРОШИХА. Овва! В недобрий час ви рушили в дорогу, пані!

ЧАКЛУНКА. Чула я про ваше страшне горе! Про змія!

КОТИГОРОШИХА. Ой, пані-добродійко! Горе нам, бідним, і люта біда! І не знаємо, звідки нам порятунку чекати! А у кожного ж діти! Родина!

ЧАКЛУНКА. Так, так...

КОТИГОРОШИХА. Мусимо тепер його всім селом годувати! Усі три голови!

ЧАКЛУНКА. А що чоловіки кажуть?

КОТИГОРОШИХА. А що вони кажуть? Вчора ходили каміння збирати...

ЧАКЛУНКА. Щоб... е-е... того? Закидати його?

КОТИГОРОШИХА. На обід першій голові!

ЧАКЛУНКА. Оце вже, справді, люта біда!

КОТИГОРОШИХА. Нічого робити, кажуть! А інакше – дихне на нашу Котигорошівку так, що й сліду не лишиться! А зараз на майдані радяться!

ЧАКЛУНКА. Радяться? Про що?

КОТИГОРОШИХА. Пішла б сама послухала, та треба йти буряки сапати! Ох, скільки отій другій голові буряків треба, ви б бачили!

ЧАКЛУНКА. Багато чула про вашу Котигорошівку! Славне село!

КОТИГОРОШИХА. Та чим же воно таке славне, пані! Ви жартуєте!

ЧАКЛУНКА. Чула, що живе тут один богатир, що дуби з корінням вивертає! Мала б до нього діло...

КОТИГОРОШИХА. Та це мій син, Марко!

ЧАКЛУНКА. О, як мені пощастило! Стрілася із матір'ю самого богатира!

КОТИГОРОШИХА. А що у вас за діло до нього?

ЧАКЛУНКА. Не вивернув би мені стару грушу в городі?

КОТИГОРОШИХА. А чого ж ні? Набудетеся в гостях, то він вас проведе, та й грушу вам виверне!

ЧАКЛУНКА. От добре! А де ж він сам?

КОТИГОРОШИХА. Отаке сильне, а дитина дитиною! Аби поспати! Вставай, кажу! Піди, кажу, води принеси! Куди там! А як Марічка гукнула в ліс, то це він зараз! А там же змії! Покинув усе і побіг! Просто горе якесь, а не хлопець!

ЧАКЛУНКА. Але ж хлопець – богатир, що не кажіть!

КОТИГОРОШИХА. Та у нас в роду Котигорошків всі чоловіки такі! І батько його, і дід, і прадід!

ЧАКЛУНКА. А чи не доводилося з вашого роду кому битися зі змієм?

КОТИГОРОШИХА. Ха-ха-ха! Пані! Ви вірите казкам?!

ЧАКЛУНКА (*щиро здивована*) А чому ж тоді вірити в цьому світі?!

КОТИГОРОШИХА. Ха-ха-ха! Може й билися, не знаю!

ХВЕСЬКА (*вбігає, бачить ЧАКЛУНКУ і завмирає*) Котигорошихо! Котигорошихо! (*махав руками на ЧАКЛУНКУ*)

КОТИГОРОШИХА. Та що там, Хвесюню?

ЧАКЛУНКА. Ну я піду, пані-господине!

КОТИГОРОШИХА. Щастя вам, добра жінко! Йтимете назад, повертайте!

ХВЕСЬКА (*показує на ЧАКЛУНКУ, хоче щось сказати, але не може*) Котигорошихо! Там таке... Змії – зелений! Лускатий! Вогнем дише!

КОТИГОРОШИХА. Та чула я вже чула, Хвесюню, сто разів чула! Піди, спочинь, не тривожся так... Що людям – те й нам...

ХВЕСЬКА *стогне і виходить.*

ЯВА П'ЯТА

*Їм Не Наїмся, П'ю Не Нап'юся, Скороход, Хвеська, Слухач, потім – Чаклунка
Збори громади. Десь далеко чується жіноче голосіння.*

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Ми тут, панове-громадо, зібралися от для чого... Для того, значить... Ну, перший день пройшов...

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Він їв каміння!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Другий день пройшов...

СЛУХАЧ. Він їв буряки!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Так, панове-громадо, буряки. Саме так... Ну і... Ну а завтра...

СКОРОХОД (*з жахом*) Завтра – ми, люди!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ (*дивиться на присутніх*) Хто?!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Ми всі тут рівні, а це значить...

СКОРОХОД. Треба кидати жереб!

ВСІ. Так, жереб!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Отож, я тут понатісував паличок... Ось... Усі довгі, а одна, значить...

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Коротка!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Ну, та, що коротка, і...

ХВЕСЬКА. Ой, горе! І хтось із нас потрапить йому на зуб! Ой люди!

ВСІ. Цитьте! Будьте, стриманішою! У нас у всіх душа не на місці!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. От я кладу палички в шапку... От я їх отак перемішую...

ВСІ. Гарно, гарно мішай!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. От я їх отак гарно перемішав... Прошу, панове-громадо! Хто, так би мовити, перший!

ВСІ мовчать.

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Ну добре, я - перший! *(витягає довгу паличку)* Фу! *(витирає ніт)*
Тепер прошу далі... Сміливіше, панове-громадо, сміливіше!

ЧАКЛУНКА. І що я тут чую! І що я тут бачу!

СЛУХАЧ. А це ще хто?

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Хто ви така, добродійко?

ЧАКЛУНКА. Ваша землячка! Колись я жила отам-о, під лісом! Де ви зараз собі змія завели!

ВСІ. Це він сам до нас прилетів! З неба!

ХВЕСЬКА *(показує руками на ЧАКЛУНКУ)* Зелений! Лускатий! Великий!

ЧАКЛУНКА. Так, так, Хвесько, звісно! А ви - навіщо? Ви, чоловіки, громада села, навіщо?

СКОРОХОД. Як - навіщо?

ЧАКЛУНКА. Ну так, навіщо? Дружно йому каміння на обід збирати? Палички тягнути, кого він з'їсть першим, а кого - другим?

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Почекайте, добродійко... Ви якось так кажете... Так, наче ми хочемо... Але ж ви його не бачили!

ВСІ. Він зелений! Лускатий!

ЧАКЛУНКА. Я це вже чула! Вогнем дихає! Балакає! Усіма трьома головами!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Ну от - і ми про це! Та він же... Він такий великий...

ХВЕСЬКА. Як хата!

СЛУХАЧ. Як дві хати!

СКОРОХОД. Як три хати!

ЧАКЛУНКА. Скажіть іще - як ціла вулиця в селі! Ну то й що? Невже таке славетне село, як Котигорошівка, не впорається зі змієм?!

ВСІ. А-ха-ха! Впорається! Зі змієм! Ну й сказала! Чим це наше село таке славетне?

ЧАКЛУНКА. Де ж ваші Вернидуби? Де Крутивуси? Де Вернигори? Зрештою, де ваші Котигорошки?

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. А звідки, власне, ви знаєте ці прізвища? Я вас вперше бачу в

нашому селі!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Я теж!

ВСІ. І я! І я!

СКОРОХОД. Та вона ж каже, що колись жила у нашому селі, під лісом!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Ніхто й ніколи там не жив! Там навіть сліду ніякого нема!

ЧАКЛУНКА. Та ці прізвища відомі усім!

СЛУХАЧ. Ще скажіть – з казки!

СКОРОХОД. З побрехеньки! Хи-хи-хи!

ЧАКЛУНКА. Може для когось казка про Котигорошка і побрехенька. Але не для вас!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. А чому?

ЧАКЛУНКА. Бо це – історія вашого краю!

ВСІ. Як це? Що це? Що це за історія? Нашого краю!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Дозвольте... У нас і справді є Крутивус... Але він ще – немовля!

СКОРОХОД. Чекайте, а старий Вернигора?

СЛУХАЧ. То він же ледве човгає! Йому післязавтра – двісті літ!

ВСІ. Марічка Вернидуб!

СКОРОХОД. Як же ми про неї забули?

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Марічка разом із Марком наввипередки – хто більше дубів із корінням виверне...

СЛУХАЧ. Ох, то й дівчина...

СКОРОХОД. А Марко? А Марко? Та ж Марко... Та він же з роду...

ВСІ (хором) Котигорошків!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Але ж він...

СЛУХАЧ. Трохи того... Спить весь час...

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Або їсть...

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Або дуби з корінням вивертає!

ЧАКЛУНКА. Отож бо! Дуби! З корінням! Багато ви знаєте людей, що вивертають дуби з корінням?

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Ну двох і знаємо – Марічку і Марка!

ЧАКЛУНКА. Повірте мені, звичайній людині вивернути дуба з корінням – неможливо!

ВСІ. Ха-ха-ха! Ну звісно!

ЧАКЛУНКА. Отож, Марко і Марічка – які?

ВСІ. Які?

ЧАКЛУНКА. Незвичайні! Нащадки отих, з казки!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Я вже бачу, як Марко іде до змія і його вбиває! Якщо мова не про дуби – він до власної хвіртки лінується дійти!

ЧАКЛУНКА. Бо він – богатир! Йому не воду треба носити, і не буряки сапати! Йому треба зі змієм битися!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Ха-ха-ха! Зі змієм! Пані! Та ми цього ледаря знаємо з пелюшок!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. А ви з ним навіть не зустрічалися!

ЧАКЛУНКА. Доведеться зустрітися! Тим більше, що маю для нього дещо...

ВСІ. Цікаво - що?

ЧАКЛУНКА. Три горошинки!

ВСІ. А-ха-ха! Ха-ха-ха! Насмішила, справді!

ЧАКЛУНКА. Добре, посмійтеся собі на здоров'я! А потім тягніть далі свої палички, аби загубити чиюсь душу напевне! *(виходить)*

СЛУХАЧ *(услід)* Ага, сходіть до Марка, може, він уже дримає біля свого залізного горбка!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Тільки, як будете будити, не втоміться дуже!

ВСІ. Ха-ха-ха!

ХВЕСЬКА. Люди! Люди! *(показує у той бік, куди пішла ЧАКЛУНКА, змовницьки)* Змій! Великий! Зелений! Лускатий!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Знаємо, знаємо, Хвесько, про змія все! *(до П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ, пошепки)* Здається, бідолашна, з'їхала з глузду! *(до ВСІХ)* Отож, панове, тягнімо палички, бо треба щось вирішувати!

II ДІЯ

КАРТИНА ПЕРША

ЯВА ПЕРША

Марко, Марічка, потім - Чаклунка

МАРКО. Ха-ха-ха! А не змогла ти того дуба з корінням вивернути! Ха-ха-ха! Не змогла! Ха-ха-ха!

МАРІЧКА. Нічого, я ще завтра спробую!

МАРКО. А знаєш, Марічко, про що я мрію?

МАРІЧКА. Про що?

МАРКО. Аби піти в Священний Гай і вивернути Прадавнього Дуба!

МАРІЧКА. Ого, Марку! Прадавнього Дуба! А що, як під ним - вхід у Підземний світ?

МАРКО. То підемо, подивимось!

МАРІЧКА. Страшно... Ти вивернеш Дуба, а світ, гляди, та й перевернеться?!

МАРКО. А подивимось!

ЧАКЛУНКА. Я тебе виверну! Я тебе подивлюсь! Ах, ти ж лобуряка! Ах ти ж, чорнокнижник!

МАРКО. Хто ви, тьотю?

ЧАКЛУНКА. Та під цим Дубом ще прадід твого прадіда в коротких штанцях грався! Вивернути Прадавнього Дуба! Іч, чого забажав від неробства!

МАРІЧКА. Та то він просто так сказав...

ЧАКЛУНКА. А ти, дівчино, замість того, аби з лобуряками дуби вивертати, пішла б краще повишивала хрестиком!

МАРІЧКА. Я не вмію!

ЧАКЛУНКА. Навчишся заодно!

МАРІЧКА мовчки повертається і йде.

МАРКО. Марічко, куди ти? Чого ти її слухаєш?

МАРІЧКА *робить розпачливі жести, проте ні сказати, ні зупинитися не може.*

МАРКО (до ЧАКЛУНКИ) Та хто ви?!

ЧАКЛУНКА. А тепер поговоримо... Кажуть, ти завів моду подрімати в полудень біля залізного горбочка?

МАРКО. А кому це заборонено – подрімати в полудень?

ЧАКЛУНКА. А ти знаєш, що то за горбочок?

МАРКО. Ну горбочок такий... Залізний...

ЧАКЛУНКА. То не горбочок, дурню! То булава твого прадіда – Котигорошка! Подумати лишень – валяється в дворі, заросла бур'яном!

МАРКО. Булава?! Ну... Хай собі буде булава!

ЧАКЛУНКА. Тобі треба її відкопати!

МАРКО. З якого це дива?

ЧАКЛУНКА. Підеш із нею на змія!

МАРКО. Хто це вам сказав?!

ЧАКЛУНКА. Це я тобі кажу!

МАРКО. А чого це я?

ЧАКЛУНКА. Бо ти – останній з роду Котигорошків!

МАРКО. Не хочу!

ЧАКЛУНКА. А що, краще, як він почне їсти людей? Там уже витягають палички, кому першому йти до змія!

МАРКО. Не буду я витягати ніяку паличку!

ЧАКЛУНКА. Ну ти диви, сперечається, як мала дитина! От ти спитав, хто я... Ти спитав, звідки я...

МАРКО. Я спитав тільки – хто ви...

ЧАКЛУНКА. Мовчи! Так от, знай... Я прийшла з далеких країв... Ті краї – чорні і зловісні! Темні води там течуть... Сірі хмари там оповили небо... І весь час віє вітер... Непростий вітер – чарівний! Але одного немає там – часу. Бо час – це темні води, і сірі хмари, і нестихаючий вітер... Краї ці звуться – Міжчассям!

МАРКО. Ой, пані-добродійко, в мене аж мурашки по спині забігали!

ЧАКЛУНКА. Мовчи, хлопче! Бо я ще не все сказала. Там, у тому Міжчассі перебувають усі істоти, що коли-небудь жили на землі! Але вони не живуть там, бо там неможливо жити. Вони там просто існують! І весь час намагаються вирватися сюди, на землю! От звідки у вашій Котигорошівці з'явився змій.

МАРКО. Дуже страшна історія! (*позіхає*)

ЧАКЛУНКА. Кому я все це розповідаю! Він – або дуби вивертає, або спить на ходу!

МАРКО. Що кажете?

ЧАКЛУНКА. Кажу, що я також прийшла звідти, з Міжчасся!

МАРКО. Ой!

ЧАКЛУНКА. Так! Я маю прослідкувати, аби змій повернувся назад!

МАРКО. Забирайте його!

ЧАКЛУНКА. Ах ти ж, малий шибенику! Ну досить, наговорилося я з тобою! Ось, тримай!

МАРКО. Що це?

ЧАКЛУНКА. Горошина!

МАРКО. Для чого?

ЧАКЛУНКА. Аби трохи розворушити тебе, лежню! Їж!

МАРКО. Дякую! (*їсть*)

ЧАКЛУНКА. Ось ще одна горошина. Їж!

МАРКО. І за це – спаси Біг! (*їсть*)

ЧАКЛУНКА. З'їж ще й третю!

МАРКО. Хай буде й третя!

ЧАКЛУНКА. А тепер – прощай!

МАРКО. Куди ж ви, пані-добродійко?

ЧАКЛУНКА. Походжу тут ще, розглянуся!

МАРКО. А що це за горошини?

ЧАКЛУНКА. Добре, що спитав. Перша – це знання. Друга – це сміливість. Третя – це віра. Бувай здоров! (*виходить*)

МАРКО. І що воно за дивина? І для чого мені ота сміливість? І про що ті знання? І навіщо мені віра? Не доберу!

ЯВА ДРУГА

Дід Вернигора, Марко

ДІД ВЕРНИГОРА. Кахи-кахи!

МАРКО. Хто це тут? Це ви, діду?

ДІД ВЕРНИГОРА. Я...

МАРКО. А чого вам на печі не лежитьсья?

ДІД ВЕРНИГОРА. Йду на змія!

МАРКО. Ви?! А-а... Подивитися!

ДІД ВЕРНИГОРА. Не дивитися я йду на нього! Битися! Кахи-кахи-кахи!

МАРКО. Ви?!

ДІД ВЕРНИГОРА. А що, як більше нікому?

МАРКО. Діду, то вам же післязавтра – двісті років!

ДІД ВЕРНИГОРА. Дарма! Я йому як пожбурю в голову каменяюкою... Кахи-кахи-кахи! (*виходить*)

МАРКО. Діду! Та вам же... Пішов! Але ж... (*розглядається навколо*) Як гарно навколо! Яке гарне небо! Які зелені дерева! О! А це що? Метелик! Це – метелик!

ЯВА ТРЕТЯ

Марічка, Марко

МАРІЧКА. Пішла вже та баба?

МАРКО. Пішла...

МАРІЧКА. Марку, а я навчилася вишивати хрестиком!

МАРКО. Молодець... Марічко, поглянь – метелик!

МАРІЧКА. Метелик...

МАРКО. Поглянь навколо! Як гарно! Які гарні хатинки в Котигорошівці! Яке гарне наше село!

МАРІЧКА. Ага...

МАРКО. Поглянь на дерева! На квіти! На хмаринки!

МАРІЧКА. Я вже бачила...

МАРКО. Ти – бачила?! А чому ж ти мені не сказала?!

МАРІЧКА. Ну... я думала, що й ти бачив...

МАРКО. Що?

МАРІЧКА. Ну... хмаринки...

МАРКО. Марічко... Поглянь на себе!

МАРІЧКА. А що?!

МАРКО. Яка ти гарна!

МАРІЧКА. Так, справді?! Та що це з тобою сьогодні? Який гедзь тебе вкусив? Що це тобі таке все гарне?

МАРКО. Я все знаю! Я все можу! Хочеш... Марічко, хочеш, я піду й переможу змія? Хочеш?

МАРІЧКА. Ну... Марку... А що, давай!

МАРКО. Я думаю... Я – знаю, що він – лютий!

ЯВА ЧЕТВЕРТА

Ті ж, Їм Не Наїмся, П'ю Не Нап'юся

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. А-а, ось ви де! А ми вас скрізь шукаємо! (*протягає шапку з паличками МАРКОВІ*) Тягни, Марку!

МАРКО. Що це?

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Тягни, тягни!

МАРКО витягає довгу паличку.

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. А тепер ти, Марічко!

МАРІЧКА витягає коротку паличку.

Всі ахають.

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Доведеться, Марічко, тобі завтра йти до змія.

МАРІЧКА. А чого?

МАРКО. Він – лютий і небезпечний! Для чого Марічці йти до нього?

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Він її з'їсть!

МАРІЧКА. Нічого собі, жарти!

МАРКО. Це не смішно!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Тобі випало, Марічко, бути першою! Така вже гірка твоя доля!

МАРКО. Чекайте, чекайте! Про що це ми говоримо? Чого це змії має їсти Марічку?

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Бо вона витягла коротку паличку!

МАРКО. Хто витягує коротку паличку, того має з'їсти змії?

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Я обійшов все село. Тягли всі. Навіть немовлята.

МАРІЧКА. Ви що – немовлят змушували тягти паличку?

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Їм було цікаво. Деякі потім тягнули її до рота.

МАРКО. Ти нікуди не підеш, Марічко!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Доведеться.

МАРКО. Марічка нікуди не піде! Марічко! Давай сюди ту паличку! (*забирає паличку*)

МАРІЧКА. А...

МАРКО. Вважайте, що це я її витягнув!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Ну, як знаєте... Чи ти, Марку, чи ти, Марічко, але завтра зранку маєте з'явитися перед змієві очі! А інакше...

МАРКО. Що - інакше?

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Він так дихне на село, що спопелить усе навколо! Всі хати згорять! Всі клуні! Всі городи!

МАРІЧКА. Марку, він тебе з'сть!

МАРКО. Подавиться!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Жартуєш! Нічого, прийдеш завтра до змія, разом посмієтесь! (*виходить*)

МАРКО (*услід*) Піду, піду!

МАРІЧКА. Марку!

МАРКО. Не бійся, Марічко! Все буде добре! Піди краще виший рушничка мені!

МАРІЧКА. Для чого?

МАРКО. Аби піт витирати, коли зі змієм битимусь!

МАРІЧКА. Ой, лишенько! (*йде*)

МАРКО (*сам*) Нічого, піду! А кому ж іти... Та й булава в мене дідівська на городі закопана... А я думав, що то - звичайний горбочок залізний! Яким же сліпим я був... Прадід мій славний переміг із нею змія! І я переможу! Але ж яке повітря... Яке повітря!

ЯВА П'ЯТА

Марко, мати

МАТИ (*забігає*) Синочку! Марку! Що ж це в світі робиться!

МАРКО. Що, мамо?

МАТИ. Що це люди кажуть?! Що тобі, сину, йти до змія!

МАРКО. Швидко ж ви, мамо, дізналися!

МАТИ. Та ти ж один у матері син! Хто ж це тебе змусив ту паличку тягнути!

МАРКО. Всі тягли...

МАТИ. Нікуди ти не підеш! Нікуди я тебе не пушу!

МАРКО. А хто ж піде?

МАТИ. Я піду!

МАРКО. Ви?!

МАТИ. Я! Я вже стара, пожила на світі! А тобі ще жити й жити! Женитися, дітей ростити!

МАРКО. Яких дітей, мамо! Та за кілька місяців від нашого села й сліду не

лишиться! Адже ж змієві щотридні подавай нову страву!

МАТИ. Ну... Він мене з'їсть, а ти – тікай із села!

МАРКО. А чого це я маю тікати із села? Тут – моя хата!

МАТИ. Нову собі побудуєш на чужині! Не йди, сину, до змія! Не йди!

МАРКО. Не плачте, мамо! Ходімо, лишень, додому булаву викопувати!

МАТИ. Та яку булаву, сину?!

МАРКО. Ту, що прадід зарив!

МАТИ. Та як ти знаєш про неї?!

МАРКО. А я тепер про все знаю! Я тепер нічого не боюсь! *(виходить)*

МАТИ. Ой, сину, сину! Ой, горе тяжкеє... Ой, біда лютая... *(виходить слідом)*

КАРТИНА ДРУГА

Луг перед лісом, на якому оселився змій.

Змій настільки велетенський, що його навіть не видно, лише чути його голос.

Тим, хто говорять із ним, доводиться високо задирати голови.

ЯВА ПЕРША

Марко, Голос Змія

МАРКО *(убік)* Ого! Та він і справді як три хати! З якого ж боку краще підійти?

ГОЛОС ЗМІЯ. З'явився, нарешті! Сонце вже підбилося на полудень, а я ще не снідав!

МАРКО. Доведеться битися натще!

ГОЛОС ЗМІЯ. Битися?!

МАРКО. Я прийшов прогнати тебе від нашого села! Ось моя булава!

ГОЛОС ЗМІЯ. Оце – булава?! Ха-ха-ха! *(принюхується)* Слухай, а ми раніше не зустрічалися?

МАРКО. Я – Марко, з роду Котигорошків!

ГОЛОС ЗМІЯ. Ну так, так, я ж чую, кимсь знайомим запахло!

МАРКО. Наставляй голови! Можеш всі разом, можеш по одній!

ГОЛОС ЗМІЯ. Ага, щоб ти мене вдарив своєю страшною булавою! Ха-ха-ха!

МАРКО. До бою!

ГОЛОС ЗМІЯ. Ха-ха-ха... Зараз я дмухну на тебе, охолонь трохи, бо від такого гарячого мені в животі скрутить... Ха-ха-ха...

МАРКО. До бою!

ЗМІЙ дмухає, МАРКА відносить вітром.

ЯВА ДРУГА

Марко, Марічка, Дід Вернигора

МАРІЧКА. Марку, я тут! А де змій?

МАРКО. Так дмухнув, що я аж сюди відлетів! А ти рушничка принесла?

МАРІЧКА. Та ні, дуба... Я з тобою стану, Марку, пліч-о-пліч проти змія! Ти його – булавою! А я його – дубом! Як торохнемо!

МАРКО. Ходімо!

ДІД ВЕРНИГОРА. Кахи-кахи! Кхм-кхм... Гей! Чекайте! І я з вами!

МАРКО. О, діду! Ви вже дійшли?

ДІД ВЕРНИГОРА. Дійшов! І бачу, що не один! Онуки моїх вірних побратимів вже тут! Зараз я вам підсоблю... Зараз я його – каменякою по головешці!

МАРКО. Діду, а де каменяка?

ДІД ВЕРНИГОРА. Та ось же, в мене в руці!

МАРІЧКА. То це ж малесенький камінчик!

ДІД ВЕРНИГОРА. Ну... Роки вже не ті!

МАРКО. Змій із мене самого посміявся, а як я приведу з собою дівчину з дубом і старого діда з камінчиком, то він лусне зо сміху! А що – це шанс! Ходімо! На одну голову – булава, на другу – дуб, ну, а на третю – камінець! Поцілите, діду?

ЯВА ТРЕТЯ

Ті ж, Крутивусиха з немовлям, Голос Змія

ГОЛОС ЗМІЯ. О-ха-ха-ха! Кого я бачу! Яка грізна компанія! Марічко, а ти товстішого дубця не змогла вирвати?

МАРІЧКА. Не смійся, почваро! Я тебе зараз ним як утрію!

МАРКО. А я – булавою!

ДІД ВЕРНИГОРА. А я – каменякою!

МАРКО. По всіх трьох головах – цільсь!

ГОЛОС ЗМІЯ. Ага, цільсь... Почекайте, я зараз порегочу трохи, бо аж повітря в грудях забракло, а тоді дмухну на вас... Ха-ха-ха... Ха-ха-ха... Ой, не можу... Ха-ха-ха... *(набирає в груди повітря, всі готуються до удару)*

КРУТИВУСИХА *(заходить з немовлям)* Вибачте, може я невчасно...

ГОЛОС ЗМІЯ. А це ще хто?!

КРУТИВУСИХА. Я б сюди не прийшла нізащо з малою дитиною... Але цієї ночі мені наснився такий дивний сон!

ГОЛОС ЗМІЯ. Е-е... То може б пішла розказала його кому іншому?

КРУТИВУСИХА. Та як з дитиною таке робиться, то вже побігла б на край світу, не те що сюди!

МАРІЧКА. Ганно, та що тобі такого наснилося?

КРУТИВУСИХА. Приснилося, наче приходить до мене мій син – високий, гарний, вусатий такий... І каже: "Треба мені, мамо, побратимам допомогти! Бо не впораються вони без мене!" А я ж знаю, що йому ще й двох місяців не виповнилося, та й кажу... "Сину, – кажу, – та ти ж іще такий малесенький! Тобі ж іще й двох місяців нема!" "Байдуже, каже, мамо... Неси мене, каже, до них!"

ГОЛОС ЗМІЯ *(злякано)* Ха-ха-ха... Якась маячня!

КРУТИВУСИХА. Я прокинулася, а він так плаче, так плаче! І аж звивається всім тілом, і аж синіє!

ГОЛОС ЗМІЯ *(злякано)* То може б йому до лікаря!

МАРІЧКА *(до змія)* Мовчи, почваро! Наш побратим прийшов нам на поміч!

КРУТИВУСИХА. А чим ближче до вас підходила, то він заспокоювався, заспокоювався... Я тепер тут біля вас посиджу, аби він тільки не плакав...

МАРКО. Досить розмов! Побратими, до бою!

ГОЛОС ЗМІЯ. Ну навіщо зразу - до бою... Посиділи б, побалакали...

МАРІЧКА. До бою!

ДІД ВЕРНИГОРА. До бою!

МАЛИЙ КРУТИВУС. У-а-а-а! У-а-а-а! У-а-а-а!

Спалахи, дим, МАРКО замахується булавою, МАРІЧКА - дубком, ДІД ВЕРНИГОРА кидає свого камінця.

ЯВА ЧЕТВЕРТА

Чаклунка, Марко, Марічка

ЧАКЛУНКА (*несподівано з'являючись, проказує закляття*) "Тенета часу я сплітаю, тебе в Міжчасся заганняю! Лети в Міжчасся й пропади - на землю спалено мости!"

ГОЛОС ЗМІЯ (*злякано*) А-а-а-а!

Лунає звук важких крил - змії намагається вирватись і втекти. Раптово звук зникає - змії щезає у Міжчассі.

ЧАКЛУНКА. Ось так... Нарешті!

МАРКО. Що сталося? Змії зник!

МАРІЧКА. Ми його перемогли?

ЧАКЛУНКА (*пильно оглядає всіх*) Звісно ж, перемогли!

МАРКО. Але я навіть не встиг його вдарити! Він утік!

МАРІЧКА. Де він подівся?!

ЧАКЛУНКА. Зараз він там, звідки йому вдалося вирватися!

МАРКО. Але щойно він був тут! Невже оте Міжчасся так близько! Ви ж казали, що воно - на Краю Світу!

ЧАКЛУНКА. Ах, на Краю Світу... Ну, ось тут - Світ, а поряд - його Край... Ось - Час, а поряд - Міжчасся...

МАРІЧКА. Я нічого не зрозуміла!

ЧАКЛУНКА. Або, наприклад, ось - вода, а поряд - повітря! Ось - повітря, а поряд - земля! Ви взяли його в кільце часу, і він щез!

МАРКО. У що ми його взяли?

МАРІЧКА. Про що це ви, тьотю?

ЧАКЛУНКА. Це - неважливо! Важливо те, що змії - у Міжчассі! Дякую вам! Прощайте! (*швидко виходить*)

ДІД ВЕРНИГОРА. А я все зрозумів! Ми його перемогли!

КРУТИВУСИХА. Перемогли! (*до сина*) Мій маленький синочку! Ти з побратимами переміг змія! Не будеш більше плакати? Ні?

ДІД ВЕРНИГОРА (*до МАРКА*) Я як пожбурих у нього каменякою! Хе-хе-хе... Здається, попав!

ЯВА П'ЯТА

Їм Не Наїмся, П'ю Не Нап'юся, Скороход, Хвеська, Слухач

СКОРОХОД. А ось і ми! Ноги самі принесли!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Змія нема!

СЛУХАЧ. Ми все чули! Кожнісіньке словечко! Наче були тут, поруч із вами!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. І відразу ж поспішили сюди! Вірите – шматок сала в горло не ліз!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Пиво в горлі булькало, а далі не йшло!

СЛУХАЧ. Перемога! Перемога над проклятим змієм!

МАРІЧКА. Ви прийшли святкувати перемогу? Чого ж не прийшли допомогти?

ДІД ВЕРНИГОРА. Заняті були! Кахи-кахи! Палички витісували!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Тоді був такий час! Такі обставини...

МАРІЧКА. Ага! Змій був голодний! Треба було його нагодувати! Кимось із нас!

СКОРОХОД. Ми також тягнули палички!

ЇМ НЕ НАЇМСЯ. Ми всі були в рівних умовах!

П'Ю НЕ НАП'ЮСЯ. Але ж зараз ми з вами!

МАРІЧКА. Ну звісно ж!

МАРКО *(не слухає, думає про щось своє)* В кільце часу... Та нам справді просто пощастило!

МАРІЧКА. Ти про що, Марку?

МАРКО. Це був збіг обставин! Нам всім пощастило, що дід Вернигора надумав іти битися зі Змієм, адже він – минуле! Ми з тобою, Марічко – теперішнє, а малий Крутивус – майбутнє! А для змія не існує часу! Він же з Міжчасся! Він просто злякався!

МАРІЧКА. Злякався! Такий великий!

МАРКО. І кого – старого діда, нас із тобою і немовляти!

КРУТИВУСИХА. Бо ми прийшли до нього не поодинці, а всі разом!

МАРІЧКА. І ти, Марку, був із булавою! Дідівською!

МАРКО. Не дам тепер заростати їй бур'яном! Хай тепер тільки поткнеться змій!

МАРІЧКА. А я, Марку, на честь нашої перемоги вишию рушника!

ВСІ. Веселімся, браття! Наша взяла! Марко сильніший за Змія! Котигорошівка – найкраща! Слава переможцям!

МАРКО. А тепер, нумо, всі разом підпремо стовпа! Часом, щоб небо не впало на наше село!

ВСІ. А й справді! Час! Ходімо! До роботи! *(заводять пісню, виходять)*

Завіса

Київ, 2011